

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak napsat stanovy spolku

K založení spolku občanský zákoník vyžaduje, aby se alespoň tři osoby (vedené společným zájmem) shodly na obsahu stanov, resp. schválily stanovy na ustavující schůzi, zakládají-li spolek usnesením ustavující schůze ve smyslu § 222 a násl. obč. zák. Zakladatelským právním jednáním spolku jsou tedy stanovy. Rovněž občanská sdružení, která byla zakládána dle zákona č. [83/1990](#) Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sdružování občanů“), byla povinna vypracovat stanovy, když tyto byly obligatorní přílohou návrhu na registraci občanského sdružení. K 1. 1. 2014 byl nicméně zákon o sdružování občanů zrušen s tím, že právní poměry občanských sdružení se nadále řídí právní úpravou spolků obsaženou v občanském zákoníku.

Obecně ke stanovám

Zákon o sdružování občanů mnoho vodítek pro vyhotovení stanov neposkytoval. Tato skutečnost kladla poměrně značné nároky na zakladatele spolků, kteří si v praxi často brali za vzor stanovy akciových společností či společenské smlouvy společností s ručením omezeným, které více či méně přizpůsobili svým představám o zamýšleném fungování občanského sdružení. Nezřídka se pak stávalo, že jim takto vytvářené stanovy ministerstvo vnitra „vrátilo“ s tím, že v určitém aspektu odporují zákonu o sdružování občanů. Právní úprava spolků v občanském zákoníku je naproti tomu mnohem rozsáhlejší a zahrnuje rovněž podrobnou úpravu vnitřních poměrů a vnitřní organizace spolku. Osoby zakládající spolek po 1. lednu 2014 tak mají situaci v mnohem jednodušší. Zákon normuje určitý modelový případ vnitřní struktury spolku a vnitřních poměrů mezi členy, takže zakladatelé si ve stanovách mohou vedle několika zákonem stanovených obligatorních náležitostí upravit jen jimi zvolené odchylky od zákonné úpravy.

Obligatorní náležitosti zakladatelského právního jednání obecně pro všechny právnické osoby stanoví § 123 odst. 1 obč. zák. Právní úprava spolků nicméně obsahuje vlastní úpravu **obligatorních náležitostí stanov spolku** v § 218 obč. zák., který stanoví, že „*stanovy obsahují alespoň název a sídlo spolku, účel spolku, práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat a určení statutárního orgánu.*“ Vzhledem k tomu, že právní úprava spolků zakotvuje speciální úpravu náležitostí stanov, obecná úprava náležitostí zakladatelského právního jednání zakotvená v § 123 odst. 1 obč. zák. věta první se neuplatní. Závěr o tom, zda se uplatní druhá věta § 123 odst. 1 obč. zák., která uvádí, že „(zakladatelské právní jednání) *určí též, kdo jsou první členové statutárního orgánu*“, již není tak jednoznačný. Z dikce ustanovení § 218 obč. zák., dle něhož stanovy obsahují „alespoň“ uvedený výčet náležitostí, by bylo možné dovodit, že seznam minimálních náležitostí stanov je úplný. První členové statutárního orgánu nicméně musí být v procesu zakládání spolku určeni. Je-li spolek zakládán na ustavující schůzi, budou první členové statutárního orgánu zvoleni na ustavující schůzi, což bude uvedeno v zápise z ustavující schůze, který bude přílohou návrhu na prvozápis spolku. Bude-li spolek zakládán konsensem zakladatelů, pak dle § 226 odst. 2 obč. zák. všichni zakladatelé podávají návrh na zápis spolku do veřejného rejstříku a teoreticky by mělo postačovat, když první členy statutárního orgánu určí v rámci návrhu na prvozápis spolku, neboť tento návrh podepisují všichni zakladatelé a je proto zjevné, že se na členech statutárního orgánu shodli. Nicméně zejména v tomto případě bych z praktického hlediska doporučovala, aby první členové statutárního orgánu ve stanovách uvedeni byli, aby zakladatelé neriskovali zbytečné průtahy rejstříkového řízení.[1]

Organizační struktura spolku

Z hlediska organizační struktury zákon o sdružování občanů pouze v § 6 odst. 2 požadoval, že ve stanovách musí být mimo jiné uvedeny rovněž „orgány sdružení, způsob jejich ustavování, určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení“, přičemž pojmenování orgánů, jejich skladbu či působnost ani rámcově nevymezoval.

Naproti tomu občanský zákoník obsahuje poměrně podrobnou úpravu modelové organizační struktury spolku, kterou mohou zakladatelé spolku využít a zvlášť již ve stanovách neupravovat. Stanovy nově zakládaných spolků mohou tak být mnohem jednodušší, než byly stanovy občanských sdružení zakládaných před účinností občanského zákoníku. **Modelová organizační struktura spolku** vychází z koncepce, že nejvyšším orgánem spolku je shromáždění všech členů (členská schůze), kterému náleží působnost rozhodovat v zásadních otázkách spolku (změny stanov, schvalování výsledku hospodaření, zrušení spolku apod.). Pokud tento koncept zakladatelům vyhovuje, postačí jim z hlediska organizační struktury spolku ve stanovách určit pouze statutární orgán, a sice zda se bude jednat o orgán kolektivní (výbor) či individuální (předseda).[2] Jestliže tedy zakladatelům spolku vyhovuje zákonem předvídaný model organizační struktury spolku, postačí, upraví-li ve stanovách pouze výše uvedené zákonem požadované obligatorní náležitosti, tj. název a sídlo, účel, práva a povinnosti členů vůči spolku a určení statutárního orgánu (event. jeho prvních členů - viz výše). Stanovy spolku v takovém případě mohou mít rozsah do 10 řádků. V ostatním se vnitřní poměry spolku budou řídit ustanoveními občanského zákoníku. Na druhou stranu právní úprava organizační struktury spolků v občanském zákoníku je v převážné většině dispozitivní, tj. spolky se od ní mohou odchýlit a upravit si právní poměry odlišně.

Obligatormi orgány spolku jsou statutární orgán a nejvyšší orgán, což však nemusí být dva různé orgány. Nejvyšším orgánem nemusí nutně být shromáždění všech členů, jak jsme zvyklí z prostředí obchodních korporací. Na rozdíl od obchodních korporací, kde je nejvyšší orgán určen zákonem a zakladatelské právní jednání nemůže jeho zákonem danou působnost libovolně přenášet na orgán jiný, natož na orgán statutární, je koncepce spolku odlišná. **Nejvyšším orgánem spolku je primárně orgán, který takto označí stanovy.** Až v případě, že stanovy mlčí, stanoví občanský zákoník podpůrně, že nejvyšším orgánem je členská schůze. Zákon dokonce výslovně připouští, aby stanovy určily, že statutární orgán je zároveň i nejvyšším orgánem spolku. Tento model je populární v případech, kdy si zakladatel či zakladatelé chtějí ponechat zásadní vliv na veškerá rozhodnutí uvnitř spolku. Stejně tak může nejvyšším orgánem být i jiný orgán tvořený pouze několika členy, který zároveň nebude statutárním orgánem. Současně z dikce ust. § 247 odst. 1 obč. zák., které vymezení působnosti nejvyššího orgánu uvozuje slovem „zpravidla“, vyplývá, že vnitřní poměry spolku lze upravit i takovým způsobem, že členská schůze bude ponechána jako nejvyšší orgán, nicméně zákonem (dispozitivně) upravená působnost nejvyššího orgánu bude v konkrétním případě upravena odlišně a některé otázky budou svěřeny jinému orgánu (např. změna stanov může být svěřena statutárnímu orgánu). Dle důvodové zprávy lze vytvářet i spolky organizované autokraticky, kdy monokratický statutární orgán bude i orgánem nejvyšším.

Pro doplnění je třeba uvést, že z hlediska organizační struktury upravuje občanský zákoník rámcově rovněž **kontrolní komisi** a **rozhodčí komisi**, které však nemusí spolky vytvářet obligatorně. V případě potřeby mohou stanovy zřídit kontrolní komisi či rozhodčí komisi či oba tyto orgány a při respektování některých kogentních ustanovení (např. základní působnost, způsob ustavení kontrolní komise, neslučitelnost funkcí), upravit jejich další působnost, funkční období, frekvenci zasedání apod.

V případě zřízení rozhodčí komise, je třeba upozornit, že **řízení před rozhodčí komisí** je upraveno v § 40e a násl. zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. I v tomto případě však zákon dává zakladatelům prostor upravit některé otázky

odlišně (např. postup, kterým má komise vést řízení, lze ve stanovách či vnitřním předpise ve stanovách výslovně označeném upravit odchylně od zákona), proto je třeba příslušná ustanovení dostatečně nastudovat.

Stanovy mohou rovněž zřídit i případné další zákonem nepředvídané orgány a určit jejich působnost. Co se týká **funkčního období** členů volených orgánů, určuje toto zákon dispozitivně v délce 5 let, přičemž stanovy mohou funkční období jednotlivých (či všech) orgánů upravit odlišně. Občanský zákoník dále dispozitivně zavádí **možnost kooptace** náhradních členů v případě volených orgánů spolku. Pokud zakladatelům kooptace nevyhovuje, je třeba ji ve stanovách vyloučit. Zákon dále odkazuje na použití obecných ustanovení o kolektivních orgánech a přiměřenou aplikaci ustanovení o členské schůzi, což lze opět ve stanovách vyloučit, event. v dílčích aspektech upravit odlišně.

Stanovy mohou určit, že se zasedání členské schůze bude konat formou **dílčích členských schůzí**, což je praktické zejména v případech, kdy se členská základna nachází na rozsáhlejší území. V takovém případě musí stanovy určit rovněž období, v němž se všechna zasedání musí konat. Stanovy mohou také vymezit záležitosti, o nichž formou dílčích členských schůzí rozhodnout nelze.

Stanovy mohou dále určit, že působnost členské schůze plní **shromáždění delegátů**, což bude účelné zejména v případě spolků s rozsáhlou členskou základnou.

Lze tedy uzavřít, že je na uvážení zakladatelů, jaký model vnitřní organizace bude nejlépe vyhovovat naplňování cílů, které založením spolku sledují, a jakým způsobem tedy budou normovat vnitřní organizační strukturu spolku.

Další možné náležitosti stanov

Dle § 219 obč. zák. mohou stanovy **založit pobočný spolek** jako organizační jednotku spolku nebo určit, jakým způsobem se pobočný spolek zakládá a který orgán rozhoduje o založení, zrušení nebo přeměně pobočného spolku. Pokud mají zakladatelé v úmyslu zakládat v průběhu času větší množství pobočných spolků, bude praktičtější nezakládat pobočné spolky přímo stanovami, ale upravit ve stanovách pouze způsob jejich zakládání, aby s každým nově zakládaným pobočným spolkem nemuselo docházet ke změně stanov. Pokud stanovy v otázce pobočných spolků mlčí, nelze pobočný spolek založit, neboť zákon proces vzniku pobočného spolku ani dispozitivně neupravuje. Současně stanovy určí, v jakém rozsahu může pobočný spolek nabývat práva a povinnosti, neboť právní osobnost pobočného spolku se odvozuje od právní osobnosti hlavního spolku. Zároveň mohou stanovy určit, v jakém rozsahu ručí hlavní spolek za dluhy pobočného spolku. Mlčí-li stanovy k této otázce, pak hlavní spolek za dluhy pobočného spolku neručí.

Stanovy mohou určit **vznik různých druhů členství** a vymezit práva a povinnosti spojené s jednotlivými druhy členství.[3] Podle jednotlivých druhů členství lze pak např. diferencovat členské příspěvky, možnost volby do orgánů spolku či upravit hlasovací právo na členské schůzi např. v tom smyslu, že s určitým druhem členství bude spojen pouze poradní hlas.

Stanovy mohou dále připustit **přechod členství na právního nástupce** člena.[4]

Z hlediska **vzniku členství** mohou stanovy určit, jakým způsobem bude po vzniku spolku vznikat členství a určit orgán, který bude rozhodovat o přijetí za člena spolku. Neurčí-li stanovy takový orgán, rozhoduje nejvyšší orgán spolku, což v případě mnohočlenných spolků, jejichž nejvyšším orgánem je členská schůze, nemusí být vždy praktické. Stanovy mohou přirozeně určit podmínky, které musí uchazeč o členství splňovat.[5] Z hlediska praxe přijímání členů bude rovněž vhodné upravit alespoň rámcově proces podávání přihlášky za člena a základní náležitosti přihlášky.

Stanovy mohou dále určit **výši a splatnost členského příspěvku** nebo určit orgán, který o těchto otázkách bude rozhodovat a jakým způsobem.

Pokud spolek vede **seznam členů**, pak je třeba dle § 236 obč. zák. ve stanovách určit, jakým způsobem se provádí v seznamu členů zápisy a výmazy týkající se členství osob ve spolku a jakým způsobem bude seznam členů zpřístupněn, popř. že zpřístupněn nebude. Spolek nicméně není povinen vést seznam členů, tedy mlčí-li stanovy v této otázce, seznam členů se nevede.

Způsoby zániku členství ve spolku dle občanského zákoníku jsou vystoupení, vyloučení či další způsoby uvedené ve stanovách či v zákoně. Stanovy tedy mohou upravit další způsoby zániku členství ve spolku nad rámec způsobů uvedených v zákoně. Může se např. jednat o „automatický“ zánik členství v případě nesplnění určitých povinností (např. nedostavení se na tři po sobě jdoucí členské schůze apod.). Současně je třeba respektovat jednu ze základních zásad práva spolků, že **nikomu nesmí být bráněno vystoupit ze spolku**, tedy vyvarovat se jakýchkoli překážek vystoupení.

Členství ze zákona zaniká rovněž **v případě nezaplacení členského příspěvku** ani v přiměřené lhůtě určené spolkem ve výzvě k zaplacení, je-li člen na tento následek ve výzvě upozorněn. Zákon nicméně připouští, aby mechanismus zániku členství pro nezaplacení členského příspěvku upravily stanovy jinak, eventuálně lze zákonnou úpravu určitým způsobem doplnit, např. upravit konkrétní délku dodatečné lhůty, po jejímž uplynutí členství bez dalšího zanikne, nebo vázat zánik členství i v tomto případě na rozhodnutí některého z orgánů spolku. Vždy je třeba zvážit konkrétní potřeby spolku.

Zákon rovněž upravuje mechanismus **vyloučení člena spolku**, a sice z důvodu závažného porušení povinnosti vyplývající z členství, pokud člen nezjedná nápravu v přiměřené lhůtě ani po výzvě spolku. Proces vyloučení člena lze rovněž ve stanovách upravit odlišně, event. lze zákonnou úpravu doplnit o další případy vyloučení člena spolku nebo konkretizovat pomocí demonstrativního výčtu případy porušení, která budou považována za závažná. Nelze nicméně člena spolku vyloučit bez důvodu jen na základě volného uvážení některého orgánu spolku. Takové ustanovení stanov by bylo v rozporu s právem svobodně se sdružovat.[6] Z hlediska úpravy procesu vyloučení člena lze určit orgán, který o vyloučení rozhoduje (při absenci výslovné úpravy stanov tak činí statutární orgán), a orgán, který toto rozhodnutí na žádost člena přezkoumává (jinak tak činí rozhodčí komise, je-li zřízena). Návrh na vyloučení člena může podat v písemné formě kterýkoli člen, pokud stanovy neurčí jinak.

Ve stanovách je rovněž vhodné pamatovat na možnou budoucí likvidaci spolku a určit, jakým způsobem má být naloženo **s likvidačním zůstatkem**, neboť zákon počítá s tím, že s likvidačním zůstatkem se naloží primárně podle stanov. Teprve není-li to možné, nastupuje zákonná úprava dle § 272 odst. 2 obč. zák.

Forma stanov

Dle § 123 odst. 2 obč. zák. se pro zakladatelské právní jednání vyžaduje **písemná forma**, přičemž právní úprava některých právnických osob stanoví na jejich zakladatelská právní jednání další požadavky. Právní úprava spolků nicméně neobsahuje žádné další podmínky, které by z hlediska formy stanovy musely splňovat. **Není tedy potřeba přijímat stanovy ve formě veřejné listiny (notářského zápisu) či je opatřovat úředně ověřenými podpisy zakladatelů.** Ke splnění vyžadované formy stanov postačí doložit k návrhu na prvozápis spolku stanovy v písemné formě s podpisy zakladatelů (bez úředního ověření).

Závěr

Přestože bylo výše uvedeno, že zakladatelé spolků mají oproti situaci před účinností občanského zákoníku postavení jednodušší, neboť občanský zákoník poměrně podrobně upravuje organizační strukturu a vnitřní poměry spolků a nemusí tudíž vše vymýšlet sami, klade na druhou stranu současná úprava na zakladatele vyšší nároky v tom smyslu, že před sepisem vlastních stanov je třeba tuto právní úpravu nastudovat a promyslet, zda konkrétní zákonem podpůrně stanovené uspořádání vyhovuje záměrům zakladatelů a pokud nikoli, je třeba příslušná ustanovení ve stanovách výslovně vyloučit, resp. upravit odlišně. Současně je vhodné vzít v úvahu, že členové spolků jsou v drtivé většině právní laici a otázky ve stanovách neupravené budou často obtížně hledat. Proto bude mnohdy užitečné některá zákonná ustanovení upravující vnitřní chod spolku do stanov převzít, i když se od nich zakladatelé nechtějí odchýlit. V případě obchodních společností bývá mechanické přepisování zákonných ustanovení do stanov či společenské smlouvy považováno za nešvar, kterému je třeba se vyhýbat, neboť u osob účastnících se na obchodních společnostech se předpokládá alespoň základní právní povědomí. Ve spolcích se však sdružují převážně osoby, jejichž cílem je výhradně zájmová činnost, proto bude mnohdy vhodné napsat „uživatelsky přátelské“ stanovy včetně zahrnutí některých zásadních zákonných ustanovení, aby „řadovým“ členům pro běžný chod spolku stačily stanovy a nemuseli svá práva a povinnosti hledat v zákoně.

JUDr. Katarína Kovaříková Vrablová,
advokát v Ostravě

e-mail: katarina.kovarcik@gmail.com

[1] Blíže viz Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 649 - 650.

[2] Zakladatelé mohou nicméně v souladu s § 243 obč. zák. pojmenovat orgány spolku včetně statutárního orgánu i jinak, jejich pojmenováním nesmí však vzbudit klamný dojem o jejich povaze. I nadále jsou tedy přípustná dříve používaná pojmenování typu rada, předsednictvo, představenstvo, jednatel apod.

[3] § 220 obč. zák.

[4] § 232 odst. 1 obč. zák.

[5] Podmínky pro přijetí za člena nesmí být v rozporu se zákazem diskriminace (Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 663.)

[6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010.

Další články:

- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)